

FORSKNING I PÆDAGOGERS
PROFESSION OG UDDANNELSE

Redaktionelt

Hvad uddannes pædagoger til – og hvordan?

<https://tidsskrift.dk/FPPU>

FPPU | vol. 3 | no. 1 | 2019

issn 2446-2810

Med temaet for dette nummer sætter FPPU fokus på aktuel forskning i uddannelse af pædagoger. Pædagoguddannelsen er landets største professionsuddannelse, den har en lang historie og den profession den uddanner til, løser helt centrale velfærdsudfordringer og –opgaver i vores samfund. Hvordan gør den det? Hvorfor gør den det på dén måde? Og kunne det gøres anderledes? Kan vi tage for givet, at vi ved hvordan uddannelsen skal foregå, og hvad der skal komme ud af den? Forskningen stiller ikke bare spørgsmål om uddannelsens effektivitet, men også om hvad den er godt for, og om hvad den *skal* være godt for. Det er vigtigt, netop fordi pædagogprofessionen er så central en profession i vores samfund. Men også fordi de kommende pædagoger beskæftiger sig med opdragelse, omsorg, udvikling og myndiggørelse af samfundsborgere til en fremtid, som vi ikke kender, men som vi i et demokratisk samfund må diskutere, hvordan vi sammen skaber.

Forskningen kan ikke give endelige svar i form af nødvendige og entydige opskrifter på, hvad pædagoger skal uddannes til, og hvordan det skal foregå. Pædagogik, og det gælder både i pædagoguddannelsen og i det pædagogiske arbejde, er et polyfont projekt. Et projekt som rummer mange stemmer, som hver især hævder at sige noget væsentligt. Stemmerne er forskellige: nogle fokuserer på effektivitet, læring og kvalifikationer; andre er kritiske og afdækker hvad uddannelse og pædagogik upåagtet *også* gør; og atter andre lægger vægt på dannelse, dømmekraft, selvstændighed og forpligtende fællesskaber. Ligesom der er diskussion om pædagogik og pædagogisk arbejde, er der også brug for diskussioner om hvad pædagoger uddannes til, og hvordan de uddannes.

I nyere tid, i dette årtusind, har pædagoguddannelsen været underlagt reformer i tre omgange. Først med en professionsbachelorbekendtgørelse, der gjorde det klart at pædagoguddannelsen ikke kun retter sig mod pædagogisk arbejde, men også mod videre uddannelse på universiteter. Der er foregået en akademisering af uddannelsen. Men hvordan? Og er det sket på bekostning af en rettet mod udøvelse af faget, eller er der etableret et frugtbart samspil mellem praksis og academia? 2007-bekendtgørelsen og -loven samlede fag i kompetenceområder, nedtonede de æstetiske fag, og konstruerede pædagogik som et centralt fag, som alle andre fag skulle forholde sig til, og som derfor også skulle indgå i alle fag. Med den indtil videre seneste reform fra 2013 blev uddannelsen tilrettelagt i relativt korte moduler på 10 ECTS, der afsluttes med prøver, og skal opfylde et mylder af mål. De æstetiske fag nedtones endnu mere, faget pædagogik bliver usynligt, og de studerendes personlige udvikling fjernes fra bekendtgørelsen, efter det har stået der siden den første bekendtgørelse fra 1953 (Tuft 2015). Samtidig er pædagogers efter- og videreuddannelse blevet et noget spredt felt, hvor kommuner og regioner i stigende grad laver deres egne kurser, mens både professionshøjskoler, universiteter og private aktører på markedslignende vilkår tilbyder efter- og videreuddannelsesforløb eller forskellige former for certificering. Det er ikke for meget at sige, at historisk skiftende relationer i uddannelsen og i velfærdsstaten har betydning for form og indhold, og at der – afhængigt af hvor i feltet man står

– gives forskellige svar på spørgsmålet om, hvad pædagoger skal uddannes til og hvordan.

Dette temanummer rummer – udover en enkelt artikel uden for tema - fem artikler, som er skrevet af bidragsydere, der ser på pædagogers uddannelse ud fra forskellige ”udkigsposter” og med forskellige teoretiske referencer. I artiklerne tages både historiske og aktuelle spørgsmål om uddannelsen op, og det er redaktionens forventning, at de kan bidrage til diskussioner om, hvad pædagoger uddannes til, hvordan uddannelsen skal foregå og hvorfor. Sådanne diskussioner føres på uddannelsessteder, især når der er en oplevelse af, at uddannelsen ikke fungerer optimalt. De foregår også i ministerier, i kommunerne, i faglige organisationer og på et politisk niveau. Vi håber med dette nummer at give et indblik i, at der foregår mere forskning i uddannelsen end man måske umiddelbart ville tro, og at forskning kan bidrage med velfunderede og interessante perspektiver.

I temanummerets første artikel *Pædagoguddannelsen mellem kultur, styring og pædagogik* diskuterer Jan Jaap Rothuizen og Line Togsverd, hvordan pædagoguddannelsens praksis medieres af tre forhold: kultur, styring og faglighed. Det er forhold, som de argumenterer for over tid bl.a. igennem en række reformprocesser har været forskelligt balanceret og konfigureret. I artiklen belyser Rothuizen og Togsverd, på hvilke måder aktuelle styringslogikker, og deres særlige måder at problematisere faglighed på, udfordrer pædagoguddannelsens historie såvel som det uddannelsen uddanner til. Rothuizen og Togsverd problematiserer, at pædagogik som disciplin i uddannelsespraksis er blevet svækket i den sidste del af det 20. århundrede. Artiklen peger på, at der i aktuelle styringsbestræbelser for uddannelsen er brug for plads til en større vægt af den faglig mediering af uddannelsen. Forfatterne argumenterer for, at uddannelsen er og bør være en del af det, som de benævner det pædagogiske projekt, nemlig at danne frie borgere i et samfund af forpligtende fællesskaber. Hvis der i styringsbestræbelser for uddannelsen ikke gives større plads til den faglige mediering, finder Rothuizen og Togsverd, at dette projekt kan risikere at blive trængt i baggrunden.

Jan T. Frederiksen og Nadia Fender bidrager til temanummeret med artiklen: *25 års brok – i krydsfeltet mellem pædagogstuderendes forventninger og pædagoguddannelsens institutionelle rammer*. Forfatterne har fokus på, hvordan pædagogstuderende vurderer deres undervisning, og på hvilke måder deres kritik eller utilfredshed kan forstås som andet end individuel brok. Dette belyses set både fra professionsforskningen, kritisk læringsteori og historisk uddannelsessociologi, hvorfra Fenger og Frederiksen diskuterer og analyserer brok som fænomen. De belyser, hvorledes brok kan ses som et udtryk for den aktuelle sociale status, der omgiver pædagoguddannelsen og -professionen, og de kampe om professionalisering som knytter sig dertil. Fænomenet brok forstår de således som noget, der er strukturelt forbundet med manglende anerkendelse af professionen, og ikke blot afspejler den enkelte studerendes oplevelser alene. Den manglende anerkendelse af professionen manifesterer sig således i de studerendes studierefleksioner

og -praksis på uddannelsen. Forfatterne argumenterer for at forstå brok som en uundgåelig del af de pædagogstuderendes læreproces, men også som noget der peger på en institutionel udfordring for uddannelsens institutioner, såfremt de skal bidrage til anerkendelsen af professionen.

I de næste to artikler er professionsidentitet et nøgleord. De har forskellige genstandsfelter og forskellige teoretiske referencer, men begge artikler slutter med en opmærksomhed for betydningen af den personlige og eksistentielle dimension i uddannelsen, på studerendes egen udvikling og bidrag til faget.

Hvad er det, man er, når man er pædagog? Og hvordan forklarer man det til andre, så andre forstår det? I *Kommende pædagogers mestring af pædagogfaglig identitet* beretter Martin Petersen, med udgangspunkt i seks fokusgruppeinterviews, om de strategier kommende pædagoger bruger når de skal hævde deres professionsidentitet. Petersen redegør for undersøgelsens design og gennemførelse, og peger i sin konklusion på, forskellen mellem robuste og skrøbelige faglige identiteter. Derved lægger artiklen bl.a. op til overvejelser om hvordan uddannelsen tilrettelægges med henblik på mestring af fagidentitetstrusler.

Kristian Fahnøe Munksgaard, Christina Haandbæk Schmidt og Thomas Skovgaard spørger i *Professionsidentitet i bevægelse*, hvordan pædagoger kan begribe og udvikle deres professionsidentitet under påvirkning af praksisfællesskaber, hvor bevægelse har et særligt fokus. Artiklen bygger på et forskningsreview af den viden, der findes om udvikling af pædagogers professionsidentitet gennem bevægelse og på en interviewundersøgelse. Af reviewet fremgår, at praksisfællesskaber har stor betydning for udviklingen af pædagogers professionsidentitet, hvilket bekræftes af interviewundersøgelsen. Til sidst spørges om rammebetingelserne for tilvejebringelse af praksisfællesskaber er til stede i uddannelsen - og svaret på det spørgsmål giver yderligere stof til eftertanke.

I artiklen *Det dubbla kompetenskravet: En studie av lärarstudenters utveckling av kompetenser inom en ny lärarutbildning* af Emilia Berglund, Karin Lager, Jennifer Lundqvist og Jan Gustafson Nyckel skal vi til Sverige. Artiklen undersøger og diskuterer betydningen af uddannelsesmæssige reformer, som indebærer at en socialpædagogisk omsorgstradition lægges sammen med en skolerettet uddannelsestradition, ved at fokusere på de lærerstuderendes udvikling af kompetencer. Artiklen viser, hvordan de studerende håndterer det, de oplever som et dobbelt kompetencekrav, ved grundlæggende at orientere sig på tre forskellige, men komplementære måder, som forfatterne kalder Återskaper, Medskaber eller Nyskaber. Artiklen tematiserer således en udvikling i Sverige, som delvist også kendes i Danmark, nemlig at fritidspædagogers selvforståelse og faglige identitet bliver sat under pres af strukturændringer, der ændrer fritidshjemmet til at være en skolefritidsordning med skolelederen som overordnet ansvarlig for både skolens undervisningsdel og fritidsdel. Set fra et dansk perspektiv bidrager artiklen derfor med perspektiver til diskussionerne om, hvad pædagogers faglighed i skole- og fritidsområdet kan bestå i.

Artikel uden for tema

Den sidste artikel vi bringer i dette nummer af tidsskriftet er uden for tema. Vibeke Schrøder har i artiklen *Digitale teknologiers kulturkraft i daginstitutionen* undersøgt hvordan teknologier indgår som en aktiv kulturel aktør i den kulturelle produktion og reproduktion i daginstitutionen. I det forskningsprojekt, der ligger til grund for artiklen, har forskere og pædagoger sammen undersøgt digitale teknologiers bidrag til børns læring i daginstitutionen. Artiklen viser, at når børn og pædagoger deltager i den samme aktivitet med digitale teknologier, er der en tendens til, at pædagogernes kultur og tolkning af teknologierne dominerer aktiviteten. Pædagogerne har en faglighed, der forstår værdierne i børnefællesskaberne, men deres teknologiforståelse er overvejende instrumentel. Forfatteren argumenterer for, at dette skygger for en aktiv teknologiforståelse og for professionelle analyser af teknologiernes kulturkraft – både i relation til hverdagslivet i institutionen og i relation til de samfundsmæssige kampe i barnefeltet om vægtningen mellem børns leg og en læringsdagsorden. Undersøgelsen åbner dermed for forståelse af et felt, hvor der kæmpes om, hvilke kulturelle værdier de digitale teknologier kan stabilisere sig i samspil med – i daginstitutionen og i daginstitutionen som en samfundsmæssig institution.

Redaktionen

Reference:

Tuft, K (2015): Pædagoguddannelsen. I: *Leksikon for det 21. århundrede*. Set d. 25-4-2019 på <https://www.leksikon.org/art.php?n=5218>